

Швидка оцінка доцільності надання грошової допомоги

Покровська громада, Донецька область

Листопад 2024 року
Україна

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

Магазини населених пунктів (напр., в Покровську), **і ринки на частково північному-сході** громади, однак жителі населених пунктів, розташованих на **південному-заході** (напр., Горіхове), **змушені добиратися до них транспортом** (див. карта 1 нижче).

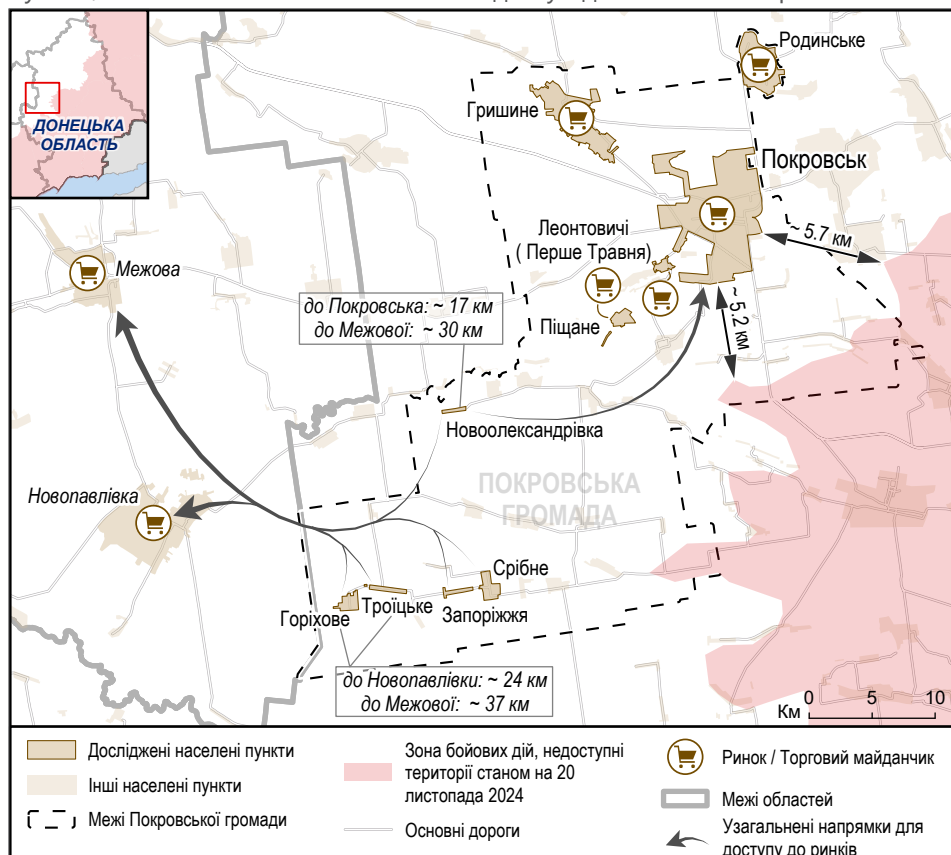

Згідно з отриманими даними, у споживачів був **доступ до основних продуктів харчування та засобів гігієни** у своїх населених пунктах, а також вони могли купити їх у Межовій та Новопавлівці. Водночас **матеріали для ремонту житла та зимові речі були менш доступними**, а половина респондентів планувала витратити грошову допомогу на опалення, зокрема на купівлю дров або вугілля.

Більшість респондентів **віддавала перевагу** різним видам **грошової допомоги**, попри те, що в громаді **не працювали банки і банкомати**. За даними, пункти видачі готівки працювали в **найближчих великих населених пунктах**, однак поїздки до них були пов'язані з небезпекою та високою вартістю через відсутність громадського транспорту.

Карта 1: Досліджені населені пункти у Покровській громаді та населені пункти, в яких опитані споживачі мали доступ до магазинів та ринків

КОНТЕКСТ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

Активне просування російських військ у напрямку міста Покровськ Донецької області впродовж літа та осені 2024 року спричинило суттєве погіршення гуманітарної ситуації внаслідок втрат серед цивільного населення, руйнування інфраструктури, а також евакуації великої кількості людей з Покровського району. За даними моніторингу динаміки переміщень на прифронтових територіях, проведеного МОМ, у період з 14 серпня по 15 вересня з населених пунктів поблизу Покровська **виїхало близько 58 500 людей**.

На сьогоднішній день Покровська громада знаходиться на лінії фронту, а на відстані п'яти кілометрів від міста Покровськ ведуться активні бойові дії. Нинішня безпекова ситуація ускладнює доступ гуманітарних організацій до прифронтових територій, тому використання багатоцільової грошової допомоги може вирішити проблему надання допомоги постраждалому населенню у важкодоступних районах.

Дослідження проводилося у 10 населених пунктах Покровської громади: **Покровськ, Родинське, Гришине, Піщане, Леонтовичі (Перше Травня), Новоолександрівка, Срібне, Горіхове, Троїцьке та Запоріжжя**. Чисельність населення цих населених пунктів сукупно складає близько 16 750 людей (див. Карту 1).²

Це дослідження було ініційоване Робочою групою з питань доцільності готівкової та ваучерної допомоги, що входить до складу Робочої групи з надання грошової допомоги, з метою оцінки доцільності грошової допомоги в населених пунктах Покровської громади, які знаходяться поблизу лінії фронту та потерпають від регулярних обстрілів.

МЕТОДОЛОГІЯ:

Міжнародною організацією AQILITY було проведено опитування 24 представників підприємств роздрібної торгівлі та 76 споживачів у 10 населених пунктах Покровської громади. Всі опитування проводилися особисто. Збір даних проходив з 12 по 20 листопада 2024 року. **Висновки, представлені в цьому інформаційному бюлетені, слід вважати індикативними щодо загальної ситуації.**

Доступ до готівкових коштів та ринків

Досліджені населені пункти Покровської громади Донецької області можна розділити на дві групи за рівнем їхнього доступу до ринків та фінансових послуг. **Ринки і магазини працюють** в досліджених населених пунктах у **північно-східній частині громади** (Покровськ, Родинське, Гришине, Леонтовичі, Піщане), тому, за даними, місцеві жителі (61 респондент) купують продукти здебільшого у своїх населених пунктах. Тоді як у досліджених населених пунктах, розташованих у **південно-західній частині** громади (Горіхове, Новоолександрівка, Срібне, Троїцьке, Запоріжжя), **ринки і магазини не працюють**, тому **місцевим жителям** (15 респондентів) доводиться **їздити** до найближчих великих населених пунктів Дніпропетровської області (**Межова і Новопавлівка**), **щоб потрапити на ринки**.

Споживачі з населених пунктів, розташованих у північно-східній частині громади (61 респондент), найчастіше добираються до ринків пішки (35) або на велосипеді (15), а більшість з них (37) на дорогу витрачає до 20 хвилин. Однак, споживачі з населених пунктів на південному-заході громади (15 респондентів) переважно їздять на ринки автомобілями (8) і, щоб дістатися туди, їм потрібно від 20 хвилин до 1 години (5) або більше 1 години (5). Ці споживачі відзначили відсутність твердого покриття доріг до Межової та Новопавлівки, через що ними складно пересуватися у випадку вологої погоди.

Зважаючи на розташування цих населених пунктів близько до лінії фронту, серед **основних перешкод** в доступі до ринків споживачі відзначили **проблеми з безпекою** (див. Таблицю 1), зокрема **обстріли та страх обстрілів** (37 з 76), а також присутність військових формувань (24). Споживачі з населених пунктів на південному заході також згадали про відсутність бомбосховищ (7 з 15) та наявність мін/боєприпасів, що не розірвалися (6 з 15). Водночас 28 з 76 споживачів у громаді не вважали, що їхній доступ до ринків залежить від безпекової ситуації. Опитані представники підприємств роздрібної торгівлі озвучили схожі думки. Згідно з отриманими даними, 12 з 24 респондентів висловили занепокоєння через обстріли, а ще 11 зазначили, що небезпека не має безпосереднього впливу на їхню щоденну діяльність, пов'язану з веденням власного бізнесу.

24 з 61 респондента в населених пунктах на **північному сході** серед основних фізичних перешкод в доступі до ринків відзначили **скорочений графік роботи ринків**. Це може бути пов'язано із суворою комендантською годиною, яка діє в населених пунктах з 15:00 до 11:00. Ще однією перешкодою для 21 з 61 опитаних був обмежений доступ до транспорту через відсутність громадського транспорту в громаді. Респонденти з населених пунктів, розташованих на **південному заході**, також повідомили про **транспортні обмеження** (10 з 15), а також відзначили пошкоджені дороги (7) серед фізичних перешкод.

Оскільки, згідно з отриманими даними, в Покровській громаді **не працюють банки і банкомати**, споживачі з населених пунктів на **північному сході** здебільшого **їздять** знімати готівку до найближчих великих населених пунктів, розташованих на півночі, зокрема **Добропілля та Білицьке**. Водночас споживачі з населених пунктів, розташованих на **південному заході**, найчастіше їздять знімати готівку **до Межової** (див. Карту 2). П'ять респондентів також зазначили, що можуть зняти готівку в Дніпрі. 53 з 76 респондентів користуються банкоматами/банками для зняття готівки, 12 - покладаються на друзів та родичів (здебільшого в північно-східній частині громади), а 7 - користуються послугами пересувних відділень Укрпошти (найчастіше в південно-західній частині громади). Інші учасники повідомили, що користуються платними послугами зняття готівки у відділеннях Нової Пошти та аптеках. За інформацією респондентів, відділення Укрпошти працюють в Покровську та Родинському, а в усіх інших населених пунктах доступні послуги пересувних відділень Укрпошти, окрім Леонтовичів та Піщаного.

За даними, основними перешкодами для зняття готівки була **висока вартість проїзду** (56 з 76 респондентів), а також **небезпека пересування транспортом** (21) до населених пунктів, в яких можна було отримати фінансові послуги (див. Карту 2). За словами респондентів, вартість проїзду в таксі до одного з цих населених пунктів, становить 1 000 грн. Для місцевих жителів ця сума є непідоємною.

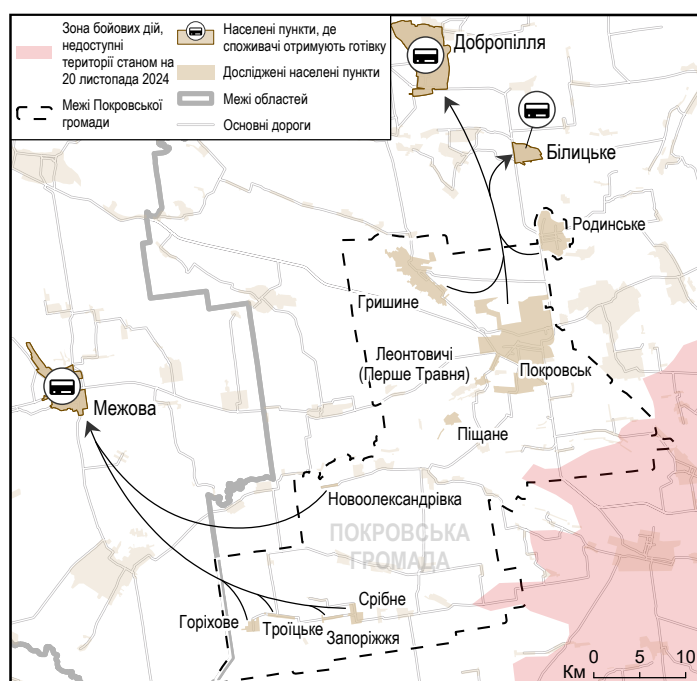
«Для того, щоб зняти готівку, потрібно далеко їхати, а за зняття готівки у відділеннях Укрпошти в Покровську потрібно платити комісію 2%».

- Споживач з Піщаного

Таблиця 1: Перешкоди в доступі до ринку, зазначені споживачами

Перешкода	Північно-східний напрямок (61)	Південно-західний напрямок (15)
Обстріли, страх обстрілів	44%	67%
Транспортні обмеження	34%	67%
Скорочений графік роботи ринку	39%	20%
Присутність військових	28%	47%
Відсутність бомбосховищ	26%	47%
Пошкоджені дороги	16%	47%
Відсутність ринків	13%	40%
Наявність мін/боєприпасів, що не розірвалися	11%	40%
Обмежений зв'язок	7%	13%
Побоювання утисків	8%	7%
Блокпости	3%	20%
Страх пограбування	5%	0%
Страх викрадення	5%	0%

Карта 2: Населені пункти, в яких опитані споживачі повідомили про можливість зняття готівки

Потребу в готівці озвучили 30 з 76 споживачів, які найчастіше розраховувалися за покупки готівкою (див. Графік 1). Також про неї згадували представники підприємств роздрібно́ї торгівлі, оскільки не всі з них мали можливість приймати оплату картою або банківським переказом (див. Графік 2), ймовірно, через регулярні відключення світла та інтернету.

Графік 1: Способи оплати споживачами

Графік 2: Методи оплати, які приймають роздрібні торговці

Наявність та фінансова доступність товарів

За словами **споживачів** (див. Графік 3), вони мали **доступ до основних продуктів харчування та засобів гігієни** в своїх населених пунктах або могли купити їх у Межовій чи Новопавлівці. Відсутність товарів для дітей може пояснюватися низьким попитом після [примусової евакуації](#) сімей з дітьми, яка проводилася наприкінці серпня 2024 року. Водночас **матеріали для ремонту житла** (брезент, ізоляційна піна, цемент, ОСП) та **зимові речі** (тверде паливо, зимовий одяг, теплі ковдри) **були менш доступними** для споживачів, оскільки, за даними, їм потрібно було їхати до більших населених пунктів, щоб купити ці товари.

Ця інформація загалом триангулюється з даними, отриманими від опитаних представників підприємств роздрібно́ї торгівлі, які продавали лише продукти харчування і засоби гігієни. Лише в одного роздрібного торговця в Родинському можна було купити дитяче харчування, а найменш доступним продуктом харчування було куряче м'ясо (13 з 19 продуктових магазинів). І лише в одного роздрібного торговця засобами гігієни з 18 наявних можна було купити такі гігієнічні товари, як урологічні прокладки, а дитячі підгузки були наявні лише в чотирьох роздрібних торговцях.

За даними дослідження Ініціативи [REACH «Моніторинг гуманітарної ситуації»](#) (Раунд 19), проведеного у жовтні 2024 року⁵, ключові інформанти в Покровську висловили занепокоєння доступом до продуктів харчування і НПТ через високі ціни на ці товари та обмеження переміщення. У Гришиному занепокоєння виникало через відсутність працюючих магазинів. За даними, в Покровську спостерігався дефіцит постільної білизни, рушників, побутової хімії та засобів гігієни, тоді як в Гришиному неможливо було придбати дитячі підгузки, гігієнічні товари для жінок, мило та зимовий одяг.

Також, за даними дослідження Ініціативи [REACH «Спільна ініціатива з моніторингу ринку»](#) (Раунд 31), проведеного в жовтні 2024 року⁶, в Покровську було зафіксовано дефіцит продуктів харчування, засобів гігієни, теплого одягу, ліків, палива для опалення і палива для транспортних засобів.

Більшість опитаних представників підприємств роздрібно́ї торгівлі повідомила, що вони можуть зберігати в магазинах запас продуктів харчування та засобів гігієни щонайменше на сім днів. Інші представники підприємств роздрібно́ї торгівлі зазначили, що постачальники тепер не доставляють товарів до їхніх населених пунктів, а попит знизився, ймовірно, через зменшення чисельності населення.

Переважна більшість споживачів (69 з 76) відзначила **зростання цін** протягом 2-4 тижнів до моменту збору даних. За словами респондентів (26 з 76), вони не купували необхідні товари через високі ціни. Крім цього, 36 споживачів згадали про **брак фінансових ресурсів для купівлі пального**, відсутність автозаправок та громадського транспорту, а також високу вартість проїзду в таксі.

Графік 3: Перелік доступних товарів, за повідомленнями споживачів⁴

■ Доступні ■ Недоступні

Підзвітність перед постраждалим населенням

Згідно з отриманими даними, 44 з 76 опитаних споживачів регулярно отримували продуктові набори, 10 - гігієнічні набори, а ще 9 отримували грошову допомогу від гуманітарних або благодійних організацій протягом останніх 3 місяців.

Більшість опитаних споживачів (52 з 76) віддавали перевагу отриманню гуманітарної допомоги у грошовій формі, тоді як 4 обирали поєднання грошової допомоги та допомоги в натуральній формі, а ще 4 хотіли отримувати допомогу лише в натуральній формі. Однак, більше опитаних (16), ніж зазвичай, не висловили жодних побажань щодо форми надання допомоги. 35 з 52 респондентів, які віддавали перевагу грошовій допомозі, хотіли отримувати всю допомогу в грошовій формі замість товарів та послуг, а ще 17 хотіли продовжувати отримувати допомогу в натуральній формі, при цьому додатково отримуючи допомогу в грошовій формі. Тому, фактично 21 респондент висловив побажання щодо отримання допомоги як в грошовій формі, так і в натуральній (див. Графік 4).

Графік 4: Способи надання гуманітарної допомоги, яким надають перевагу споживачі

«Якщо [сума фінансової допомоги] буде достатньо великою, [я планую витратити] ці кошти на оренду житла та переїзд до іншої області. Якщо сума буде меншою, [я витрачу ці кошти] на продукти. [...] Якщо в нас буде доступ до магазинів, краще отримувати грошову допомогу, щоб витратити її на купівлю ліків, продуктів та інших необхідних товарів. Якщо ми не зможемо переміститися, тоді я не знаю, можливо краще роздавати продуктові набори».

- Споживач з Новоолександрівки

Респонденти, які вибрали грошову допомогу, пояснили це її гнучкістю та зручністю, а також тим, що у них вже були запаси товарів і вони не потребували їх у більшій кількості. Частина опитаних зазначила, що в них є багато запасів продуктів харчування, які вони не можуть використати або не споживають отриманих продуктів через проблеми зі здоров'ям. Респонденти, які віддавали перевагу допомозі в натуральній формі, пояснили свій вибір обмеженим доступом до ринків, які знаходяться дуже далеко або працюють за скороченим графіком. Тому вони хотіли зробити власні запаси продуктів на випадок погіршення ситуації.

Половина респондентів (38 з 76) зазначила, що планує витратити грошову допомогу на опалення, зокрема на купівлю дров, пелет та вугілля (див. Графік 5). Варто зазначити, що за даними дослідження Ініціативи REACH Підготовка до зими 2024-2025 років: оцінка мультисекторальних потреб з акцентом на потребах та вразливостях, Покровській громаді присвоєно найвищий бал вразливості за індексом екстремально низьких температур через пошкодження, спричинені війною, високий показник густоти населення, а також соціально-економічну вразливість. Крім цього, саме в Покровському районі Донецької області зафіксовано найвищий рівень потреб, пов'язаних з ремонтом та відновленням систем водо- і теплопостачання. Показово, що **дев'ять** опитаних споживачів зазначили, що **планують витратити гроші на переїзд** для себе або своїх рідних. Це свідчить про те, що в цьому районі залишаються люди, які хотіли б евакуюватися, проте не мають фінансових можливостей зробити це.

Графік 5: Товари, які споживачі планують придбати за грошову допомогу

Висновки

Під час дослідження було виявлено, що ринки частково працюють в населених пунктах, розташованих на північному сході Покровської громади, однак в населених пунктах на південному заході громади, вони не працюють взагалі. Незважаючи на це, жителі цих населених пунктів мали доступ до ринків у найближчих великих населених пунктах Дніпропетровської області. В громаді не працюють банки та банкомати, тому жителі знімають готівку в Добропіллі, Білицькому та Межовій, попри відсутність громадського транспорту в цих населених пунктах та високу вартість приватного транспорту.

Як споживачі, так і представники підприємств роздрібної торгівлі повідомляли, що місцеві жителі мають доступ до основних продуктів харчування і засобів гігієни у своїх населених пунктах, а також можуть купити їх в Межовій та Новопавлівці. Водночас матеріали для ремонту житла та зимові речі були менш доступними для споживачів. За даними, споживачі не могли купити необхідні товари та не мали доступу до ринків через високі ціни, брак коштів, а також фізичні перешкоди та проблеми з безпекою.

Результати дослідження показали, що більшість респондентів віддавала перевагу грошовій допомозі через її гнучкість та зручність, а також через те, що в них вже були запаси багатьох товарів. Половина респондентів зазначила, що планує витратити грошову допомогу на опалення, а інші збиралися купити ліки, продукти харчування, пальне, витратити гроші на переїзд, купівлю одягу або оплату комунальних послуг.

ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ

Це дослідження було ініційоване Робочою групою з питань доцільності готівкової та ваучерної допомоги, яка входить до складу Робочої групи з надання грошової допомоги, з метою оцінки функціональності та доступності магазинів та ринків у важкодоступних районах, зокрема тих, що знаходяться в межах 30 км від лінії фронту, а також районів, доступ до яких було відновлено, та районів, де склалась регулярної гуманітарної допомоги. Дані були зібрані представниками філії МНУО AQLITY в Україні. Структуровані інтерв'ю з ключовими інформантами проводилися особисто в період з 12 по 20 листопада 2024 року.

Зважаючи на складну безпекову ситуацію, скорочений графік роботи та обмежені можливості інтерв'юерів, було застосовано метод випадкової вибірки. Вибір населених пунктів здійснювався на основі їхньої величини, можливості доступу, а також місцезнаходження в громаді з метою забезпечення представлення як міських, так і сільських населених пунктів з різним рівнем доступу до ринків та готівкових коштів.

Інтерв'ю проводилися за наступною схемою: 9 представників підприємств роздрібною торгівлі і 20 споживачів в Покровську, 7 представників підприємств роздрібною торгівлі і 23 споживачі в Родинському, 4 представники підприємств роздрібною торгівлі та 7 споживачів в

Гришиному, 1 представник підприємства роздрібною торгівлі і 7 споживачів в Піщаному, 1 представник підприємства роздрібною торгівлі і 4 споживачі в Леонтовичах (Перше Травня), 1 представник підприємства роздрібною торгівлі і 4 споживачі в Новоолександрівці, 1 представник підприємства роздрібною торгівлі і 2 споживачі в Срібному, 4 споживачі в Горіховому, 4 споживачі в Троїцькому і 1 споживач в Запоріжжі. Загалом було опитано 24 представники підприємств роздрібною торгівлі і 76 споживачів у 10 населених пунктах.

З 24 представників підприємств роздрібною торгівлі у 14 можна було купити як продукти харчування, так і засоби гігієни, у 5 - лише продукти харчування, у 4 - лише засоби гігієни, і ще в одного - овочі.

З 76 споживачів 40 були жіночої і 36 - чоловічої статі. 7 KI були віком від 18 до 30 років, 34 - від 31 до 59 років, а 35 - від 60 років і старше.

Результати, представлені в цьому інформаційному бюлетені, відображають наскільки доступними є для жителів готівкові кошти та ринки, зважаючи на труднощі, пов'язані з активними бойовими діями, що ведуться поблизу цих населених пунктів, тому їх слід вважати виключно індикативними щодо загальної ситуації в громаді.

КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ

¹ Нещодавно населений пункт Леонтовичі був перейменований. Попередня назва - Перше Травня.

² На основі власних спостережень представників AQLITY та проведених інтерв'ю з ключовими інформантами за участі місцевих жителів (з 15 жовтня по 20 листопада 2024 року).

³ Це особисті думки респондентів, які не варто сприймати як опис загальної безпекової ситуації в громаді.

⁴ З вибірки було виключено двох респондентів, які не відповіли на запитання щодо доступності продуктів харчування, засобів гігієни, матеріалів для ремонту житла та зимових речей.

⁵ Додаткова інформація доступна за запитом.

⁶ Там само.

⁷ Індекс екстремально низьких температур - це показник, за допомогою якого визначаються регіони, що перебувають в зоні найбільшого ризику протягом зимових місяців, шляхом додавання кількох основних параметрів для оцінки рівня вразливості та спроможності подолати виклики зимового періоду. Індекс екстремально низьких температур - це сума змінних параметрів безпеки, впливу, вразливості та браку потенціалу протидії. Детальнішу інформацію про індекс та методологію дослідження екстремально низьких температур можна знайти в спеціальному інформаційному бюлетені.